DZIENNIK URZĘDOWY

KURATORJUM OKRĘGU SZKOLNEGO ŁUCKIEGO

Nr. 10 (124). Równe, dnia 1 grudnia 1935 r. ROK XII.

TREŚĆ:

CZĘŚĆ URZĘDOWA:

CZĘŚĆ NIEURZĘDOWA

CZĘŚĆ URZĘDOWA

100.

OKÓLNIK MINISTRA W. R. i O. P. Nr. 90
z dnia 22 października 1935 r. (I Pol-1251/35)
w sprawie Kół Krajoznawczych Młodzieży szkolnej.

Z inicjatywy Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego rozwinęła się na terenie szkół praca krajoznawcza młodzieży szkolnej. Wyrazem rozwoju ruchu krajoznawczego wśród młodzieży jest powstanie kilkuset Kół Krajoznawczych, które skupiając pod hasłem idei krajoznawczej kilkanaście tysięcy młodzieży, przyczyniają się do pogłębienia uczuciowego i rozumowego stosunku młodzieży do ziemi ojczystej oraz do rozwijania jej samodzielności w poznawaniu kraju i jego kultury.

Uznając wielką wartość pracy krajoznawczej zarówno młodzieży, jak i opiekującego się nią nauczycielstwa, wchodzącego w skład Komisji Kół Krajoznawczych Młodzieży Szkolnej Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego zatwierdzam załączony Regulamin Kół Krajoznawczych Młodzieży Szkolnej oraz normuję współpracę i współdziałanie Komisji Kół Krajoznawczych Młodzieży Szkolnej Zarządu Głównego P. T. K. z władzami szkolnemi na zasadach następujących:

1. Koła Krajoznawcze młodzieży szkolnej są organizacjami szkolnemi i tworzone być mogą tylko za zezwoleniem dyrekcyj lub kierownictw szkół.

2. Opiekunowie Kół Krajoznawczych szkolnych, którzy pragną prowadzić pracę w Kołach na zasadach zatwierdzonego przeze mnie regulaminu Koła Krajoznawczego winni zgłosić swój akces do Komisji Kół Krajoznawczych Młodzieży Szkolnej Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego celem bliższej współpracy.

Komisja Kół Krajoznawczych Młodzieży Szkolnej, jako organ Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego ma za zadanie:

a) organizowanie kół krajoznawczych młodzieży szkolnej, działających na podstawie wewnętrznego regulaminu,

b) rejestrowanie istniejących, oraz powstających Kół, ich działalności i programów pracy,

c) skupianie działalności Kół za pośrednictwem organu, którym jest „Orli Lot", nadający kierunek ideowy tej pracy,

d) zbieranie materjałów, obrazujących ruch krajoznawczy wśród młodzieży w Polsce,

e) ogłaszanie drukiem materjałów krajoznawczych, zebranych przez młodzież,

f) organizację zbiorowych wycieczek Kół po Polsce,

g) organizowanie obozów krajoznawczych podczas feryj,

h) ogłaszanie konkursów, udzielanie nagród, organizowanie wystaw, dorocznych zjazdów młodzieży, zorganizowanej w kołach krajoznawczych i t. p., imprez, mających na celu jaknajszerszy rozwój ruchu krajoznawczego wśród młodzieży,

i) utrzymywanie łączności z organizacjami krajoznawczemi młodzieży szkolnej zagranicą,

k) utrzymanie ścisłej łączności z Ministerstwem Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w celu zapewnienia współdziałania i poparcia.

W skład Komisji wchodzą wszyscy opiekunowie kół krajoznawczych młodzieży szkolnej, ponadto w skład Komisji wchodzić mogą osoby, ruchem krajoznawczym młodzieży szczególnie zainteresowane, których listę ustala Zarząd Główny P.T.K. w porozumieniu z Ministerstwem W.R. i O.P.

Komisja działa na podstawie regulaminu, zatwierdzonego przez Zarząd Główny P. T. K. i Ministerstwo W. R. i O. P.

Przewodniczącego Komisji powołuje Zarząd Główny Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego na trzy lata po uprzedniem uzyskaniu zgody Ministerstwa W.R. i O.P.

Komisja Kół Krajoznawczych Młodzieży Szkolnej może w myśl postanowień § 55 statutu P. T. K. powoływać do życia na terenie poszczególnych Okręgów Szkolnych Sekcje Okręgowe Komisji, z których każda skupia opiekunów Kół Krajoznawczych z obszaru danego Okręgu Szkolnego oraz na terenie większych miast — miejscowe koła opiekunów kół krajoznawczych młodzieży szkolnej.

Miejscowe koła opiekunów mogą powołać do życia międzyszkolne zrzeszenie kół krajoznawczych młodzieży, pracujących na terenie jednego miasta, oparte na zasadach samorządu. Praca zrzeszenia skupia się w świet-

licy, pozostającej pod opieką miejscowego koła opiekunów.

W Kuratorjum, w którem powstała Sekcja Okręgowa Komisji, współpraca nad planem i programem działania sekcji, powierzona będzie wizytatorowi, wyznaczonemu przez Kuratora. W siedzibie Komisji Kół Krajoznawczych Młodzieży Szkolnej wizytator ten utrzymuje ścisłą łączność z Prezydjum Komisji, współpracując z niem w kierunku urzeczywistnienia zadań określonych regulaminem Komisji.

Siedzibą Komisji Kół Krajoznawczych Młodzieży Szkolnej jest miejscowość, w któerj pracuje przewodniczący Komisji. Aż do odwołania siedzibą Komisji Kół Krajoznawczych Młodzieży Szkolnej i redakcji „Orlego Lotu” jest Kraków (Oleandry 4, Miejski Dom Wycieczkowy). Przewodniczącym Komisji jest prof. Leopold Węgrzynowicz.

Kierownik Ministerstwa

(—) K. Chyliński.

101.

Regulamin Kół Krajoznawczych Młodzieży.

1. *Nazwa:* Koło Krajoznawcze im. (np. St. Staszica) uczniów Gimnazjum (np. w Dziśnie).

2. *Celem* Koła jest wychowanie młodzieży na obywateli, znających swój kraj i jego potrzeby, przywiązanych do Państwa Polskiego, dbałych o jego wielkość i potęgę—a w szczególności: a) budzenie zamiłowania do wędrówek po kraju i rozwijanie samodzielności w jego poznawaniu, b) poznawanie warsztatów pracy ludzkiej, budzenie kultu pracy i ufności we własne siły, c) poznawanie i ocenianie wartości, wnoszonych do życia zbiorowego przez poszczególne warstwy społeczne i grupy etniczne, d) zapoznawanie się z przeszłością ziemi i kultury polskiej, e) zbieranie materjałów krajoznawczych i współpraca z instytucjami naukowemi, f) ochrona swojszczyzny, zabytków historycznych i przyrody, g) budzenie inicjatywy myśli i działania w kierunku umocnienia wielkości i potęgi Państwa Polskiego, h) nawiązywanie i utrzymywanie łączności z Polakami zagranicą, i) szerzenie kultu wielkości zasłużonych Polaków, j) propaganda najżywotniejszych interesów Państwa, jak obrona granic, dostęp do morza, rozwój lotnictwa i t.p., k) budzenie odpowiedzialności za dobro i potęgę Polski.

3. *Środki:* Koło dąży do urzeczywistnienia powyższych celów przez: a) przygotowywanie i urządzanie wycieczek, b) organizowanie kursów, obozów i zjazdów krajoznawczych, c) przygotowywanie i urządzanie odczytów i pogadanek, d) urządzanie wystaw i ogłaszanie konkursów, e) tworzenie świetlic, bibljotek i zbiorów, f) organizowanie schronisk wycieczkowych, g) wydawanie czasopism i książek.

4. *Fundusze:* Fundusze Koła składają się: a) ze składek członków, b) z dobrowolnych datków, — c) z dochodów, uzyskanych z przedsiębiorstw.

5. *Członkowie:* Członkiem może być każdy uczeń, którego przyjmie Zarząd Koła, a Opiekun przyjęciu się nie sprzeciwi. Członkowie dzielą się na: a) zwyczajnych, b) czynnych, c) przowodników. Członkiem zwyczajnym jest uczeń, przyjęty przez Zarząd i opłacajacy wkładki miesięczne. Członkiem czynnym jest członek, biorący czynny udział w pracach Koła. Członkiem przewodnikiem pozostaje członek czynny, o ile złoży egzamin na przewodnika.

6. *Prawa członków:* Członkowie mają prawo: a) brać udział we wszystkich zebraniach, posiedzeniach naukowych i wycieczkach, b) korzystać z bibljoteki i zbiorów Koła, c) biernego i czynnego wyboru do Zarządu i Komisji rewizyjnej, d) noszenia odznak i korzystania z zapomóg.

7. *Obowiązki członków:* Członkowie mają obowiązek: a) opłacać wszystkie wkładki przez Walne Zgromadzenie uchwalone, b) popierać wszelkiemi siłami cele Koła, c) zbierać materjały krajoznawcze (rysunki, fotografje, przedmioty muzealne, kartki widokowe, wycinki z gazet i t. p.), d) opiekować się zabytkami historycznem, zwyczajami ludowemi i twórczością ludową, e) prenumerować i popierać miesięcznik „Orli Lot”.

8. *Zarząd:* Zarząd składa się z przewodniczącego, skarbnika, sekretarza, bibljotekarza, ich zastępców i przewodniczących sekcyj, o ile one w łonie Koła się utworzą.

9. *Prawa Zarządu:* Zarząd ma prawo: a) przyjmować nowych członków, b) usuwać członków szkodliwych dla Koła lub niespełniających swych obowiązków członkowskich, c) zwoływać Walne Zebrania Koła.

10. *Obowiązki Zarządu:* Zarząd ma obowiązek: a) czuwać nad spełnianiem zadań Koła, b) urządzać odczyty, zebrania naukowe, zbiory i wycieczki, — c) przysparzać nowych członków, d) opłacać do Kasy Komisji K. K. M. S. 10 proc. wkładek członków.

11. *Opieka:* Kołem opiekuje się jeden z profesorów, uczący w tym zakładzie, w którym uczniowie tworzą Koło. Opiekun Koła jest pośrednikiem między Kołem a władzami szkolnemi i Polskiem Tow. Krajozn., broni interesów Koła, urządza i zezwala na wycieczki, bada księgi Koła przy pomocy Komisji Rewizyjnej, składającej się z trzech członków, któ-

rych wybiera Walne Zgromadzenie Koła, rozstrzyga spory powstałe w Kole, przeprowadza egzaminy krajoznawcze na przewodników i mianuje członków czynnych i przewodników. Opiekunowie tworzą Komisję Kół Krajoznawczych Mł. Szk. Rady Głównej Pol. Tow. Krajozn.

12. *Organizacja pracy:* Praca Koła dzieli się na dwa działy: a) ogólny, obejmujący ziemie całej Polski, b) szczegółowy, obejmujący ściśle ograniczony teren. W dziale ogólnym członkowie Koła zapoznają się zapomocą odczytów, atlasów z ziemiami Polski, szczególnie tych okolic, do których projektują wycieczki. W dziale szczegółowym członkowie Koła starają się o jak najdokładniejsze poznanie pewnego przez siebie obranego „terenu krajozn.", zbierają szczegółowe materjały krajoznawcze, celem przygotowania się do badań naukowych.

13. *Teren krajoznawczy:* Terenem krajoznawczym Koła jest obszar (powiat, obwód), z którego uczniowie uczęszczają do danej szkoły (gimn., sem.). Gdy w pewnem mieście jest więcej Kół, to obierają sobie albo wspólny teren pracy, albo dzielą go według okręgów lub tematów opracowywanych.

14. *Sekcje i zastępy:* Koło dzieli się na sekcje, z których każda zajmuje się innym przedmiotem badań i noszą nazwy: np. etnologiczna, faunistyczna, geologiczna, ochrony przyrody, fotograficzna, muzealna, wycieczkowa i t. p. Sekcje dzielą się na zastępy krajoznawcze, które w oznaczonym dniu rozchodzą się do różnych wsi i starają sie zebrać materjał krajoznawczy.

15. *Organ Kół:* Organem Kół Krajozn. jest miesięcznik „Orli Lot". Koła przysyłają swe prace i sprawozdania z wyników swych poszukiwań do Redakcji „Orlego Lotu", która je odpowiednio zużytkowuje.

16. *Rozwiązanie Koła:* W razie rozwiązania Koła majątek Koła przechodzi na własność Zakładu, przy którym Koło istniało, a Archiwum Koła do Archiwum Komisji.

102.

OKÓLNIK KURATORJUM O. S. ŁUCKIEGO

z dnia 19 listopada 1935 r. Nr. O-19547/35

w sprawie korespondencji międzyszkolnej.

Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego okólnikiem z dnia 21.X.1935 r. Nr. I.Pol.-1410/35 stwierdza, że dodatni wpływ wychowawczy, jaki wywierają korespondencje międzyszkolne, szczególnie dał się zauważyć na Śląsku, gdzie młodzież szkół powszechnych bardzo chętnie nawiązuje wymianę myśli ze szkołami powszechnemi z innej części Polski.

Korespondencja powyższa pozwala zrealizować nie tylko szereg postulatów natury dydaktycznej, lecz także wytwarza w młodem pokoleniu polskiem poczucie solidarności i wspólnoty.

Jednakże, jak zauważa Ministerstwo, zdarza się bardzo często, że na listy zarówno pojedyńczych uczniów jak i całych klas niema odpowiedzi. Wywołuje to przykre wrażenie u młodzieży szkolnej i u nauczycielstwa, organizującego korespondencję międzyszkolną.

Dla uniknięcia więc rozczarowania dzieci szkolnych, a zniechęcenia nauczycielstwa, zechcą P. P. Inspektorowie Szkolni, Dyrekcje i Kierownictwa Szkół zatroszczyć się, by korespondencja międzyszkolna otoczona była opieką i spotykała się z należytem zrozumieniem, a w konsekwencji, by szkoły zaproszone do wzięcia w niej udziału współpracy swej nie odmawiały, zwłaszcza jeśli idzie o województwa kresowe, których zespolenie duchowe z resztą Państwa jest jednem z naczelnych zadań wychowawczo-oświatowych.

Kurator Okręgu Szkolnego

(—) Dr. E. Nowicki.

103.

OKÓLNIK KURATORJUM O. S. ŁUCKIEGO

z dnia 22 listopada 1935 r. Nr. BP-20761/35

o interpretacji rozporządzenia w sprawie postępowania dyscyplinarnego przeciwko nauczycielom.

Na podstawie okólnika Pana Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego Nr. 93 z dnia 12 listopada 1935 r. (BP-24897/35) wyjaśniam, że obrońcą w Komisji dyscyplinarnej dla nauczycieli może być jedynie nauczyciel lub funkcjonarjusz państwowy w służbie czynnej. Nauczyciel lub funkcjonarjusz w stanie spoczynku, w stanie nieczynnym i zawieszony w służbie nie może być obrońcą w Komisji Dyscyplinarnej.

Przez funkcjonarjuszów, mogących być powołanymi w myśl ustępu pierwszego art. 83 ustawy z dnia 1.VII.1926 r. o stosunkach służbowych nauczycieli w brzmieniu obwieszczenia z dnia 9.XI.1932 r. (Dz. U.R.P. Nr. 104, poz. 873) na obrońców w postępowaniu dyscyplinarnem przed Komisjami dyscyplinarnemi dla nauczycieli, należy rozumieć funkcjonarjuszów wymienionych w ust. 2-m (z pominięciem funkcjonarjuszów wymienionych w końcowym ustępie) art. 1 rozporządzenia Prezydenta Rzeczy-

pospolitej z dnia 28 października 1933 r. o uposażeniu funkcjonarjuszów państwowych (Dz. U. R. P. Nr. 86, poz. 663).

Kurator Okręgu Szkolnego

(—) Dr. E. Nowicki.

104.

OKÓLNIK KURATORJUM O. S. Ł. Nr. 67.
z dnia 29 października 1935 r. Nr. B.P.-19085/35
w sprawie udzielania zezwoleń na nauczanie w szkolnictwie powszechnem.

Na podstawie pisma Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 16 października 1935 roku Nr. BP-21830/35 — Kuratorjum zawiadamia, iż w bieżącym roku szkolnym po raz ostatni są udzielane zezwolenia na zatrudnienie w publicznych i prywatnych szkołach powszechnych osobom, posiadającym dyplomy magisterskie, a niemającym kwalifikacyj zawodowych i uczącym w tych szkołach już przez dwa lata.

W związku z powyższem Kuratorjum poleca przestrzec niezwłocznie wszystkich kandydatów na nauczycieli szkół średnich, uczących już przez dwa lata w publicznych i prywatnych szkołach powszechnych na mocy zezwoleń, udzielonych na podstawie art. 4 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 6 marca 1928 r. (Dz. U. R. P. Nr. 28, poz. 258) o konieczności przystąpienia w jak najkrótszym czasie do egzaminu nauczycielskiego przed Komisją Egzaminów Państwowych na nauczycieli szkół średnich, gdyż na rok trzeci nie otrzymają zezwolenia na zatrudnienie.

Kurator Okręgu Szkolnego

(—) Dr. E. Nowicki.

105.

ZARZĄDZENIE KURATORJUM O. S. ŁUCKIEGO
z dnia 19 listopada 1935 r. Nr. I-21079/35
w sprawie podziału szkolnictwa powszechnego na rejony wizytacyjne.

Ustanawiam w dziale szkolnictwa powszechnego Okręgu Szkolnego Łuckiego trzy rejony wizytacyjne.

Rejon I. *P. Jan Czystowski*, Naczelnik Wydziału, wizytuje obwody szkolne: łucki i sarneński.

Rejon II. *P. Zygmunt Jaworczykowski*, p.o. Wizytatora Szkół, wizytuje obwody szkolne: dubieński, horochowski, krzemieniecki i włodzimierski.

Rejon III. *P. Adolf Schön*, p.o. Wizytatora Szkół, wizytuje obwody szkolne: kostopolski, kowelski, lubomelski i rówieński.

Podział ten obowiązuje począwszy od roku szkolnego 1935/36.

Kurator Okręgu Szkolnego

(—) Dr. E. Nowicki.

106.

OKÓLNIK MINISTERSTWA W. R. i O. P. Nr. 94
z dnia 13 listopada 1935 r. (BP-23656/35)
o umundurowaniu funkcjonarjuszów niższych.

Prezydjum Rady Ministrów w piśmie do Ministerstwa Sprawiedliwości z dnia 21 października 1935 r. Nr. 49-72/1 wyjaśniło: „iż umundurowanie wydane funkcjonarjuszowi niższemu na zasadzie § 43 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 19 grudnia 1933 r. (D.U.R.P. Nr. 102, poz. 781) za opłatą 25% jego wartości nie podlega zwrotowi w żadnym przypadku.

Zarazem, celem jednolitego unormowania czasokresu używalności umundurowania, ustalić należy czas używania kurtki, spodni i czapki — na jeden rok, płaszcza na trzy lata".

Ministerstwo podaje powyższe do wiadomości i stosowania.

Dyrektor Biura Personalnego

Jan T. Lipka.

107.

OKÓLNIK KURATORJUM O. S. ŁUCKIEGO
z dnia 29 listopada 1935 r. Nr. OWF-21687/35
w sprawie organizowania sportów zimowych dla młodzieży szkolnej oraz w sprawie kursów narciarskich dla nauczycielstwa w roku szkolnym 1935/36.

Nawiązując po okólnika Nr. 71 Kuratorjum O. S. Ł. z dnia 2.XI.1935 r. za Nr. OWF-19992/35 oraz na podstawie pisma Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 23.XI.1935 r. Nr. IWF-3974/35 w sprawie akcji zimowej, przypominam, iż zgodnie z wskazaniami nowych programów ćwiczeń cielesnych, należy w szkołach poświęcić dużą uwagę sprawie organizowania spor-

tów zimowych dla młodzieży szkolnej, a mianowicie: saneczkarstwa, łyżwiarstwa i narciarstwa.

Podobnie, jak w latach ubiegłych, należy wykorzystać i poprzeć wszelką zdrową inicjatywę nauczycieli, rodziców, mającą na celu umożliwienie dziatwie i młodzieży uprawianie sportów zimowych tak w czasie godzin lekcyjnych ćwiczeń cielesnych oraz godzin gier, zabaw i sportów, jak też w godzinach i dniach wolnych od zajęć szkolnych oraz w okresie feryj zimowych.

Szczególną wagę przykładam do sprawy przysposobienia narciarskiego młodzieży szkolnej. W miejscowościach, obfitujących w duże opady snieżne, winne być organizowane staraniem szkół i nauczycieli ćwiczeń cielenych specjalne kursy nauki jazdy na nartach oraz wycieczki narciarskie dla umiejących już posługiwać się tym środkiem lokomocji. O pomoc instruktorską i materjalną dla kursów narciarskich młodzieży szkolnej zabiegać należy w komendach obwodowych i powiatowych p. w.

Jakkolwiek okres feryj zimowych został skrócony, niemniej ważną rzeczą jest zaopiekowanie się dziatwą i młodzieżą w czasie feryj i dlatego zalecenia, podane w okólniku Nr. 159 z dnia 23 listopada 1933 r. Nr. IWF-3825/33 (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 16, poz. 213) nie tracą swej aktualności.

Organizacja lokalnych kursów narciarskich dla młodzieży szkolnej musi być oparta na zasadach całkowitej samowystarczalności. Kuratorjum nie może w roku bieżącym przeznaczyć nawet drobnych kwot na wydatki organizacyjne tych kursów.

W celu ułatwienia wyszkolenia narciarskiego nauczycielstwu zorganizowane zostaną w okresie zimowym 1935/36 następujące kursy narciarskie dla nauczycieli i nauczycielek:

1. w Jurgowie (dojazd z Nowego Targu lub Poronina). Kurs organizuje Kuratorjum Okręgu Szkolnego Krakowskiego. Pomieszczenie i utrzymanie w szkolnym domu wycieczkowym. Miejsc 60. Kurs odbędzie się w czasie od 29 grudnia 1935 r. do dnia 7 stycznia 1936 r.

2. w Siankach. Kurs organizuje Kuratorjum Okręgu Szkolnego Lwowskiego. Pomieszczenie i utrzymanie w Domu Wypoczynkowym T. N. S. W. Miejsc 50. Kurs odbędzie się w czasie od 29 grudnia 1935 r. do dnia 7 stycznia 1936 r.

3. w Wiśle-Głębcu. Kurs organizuje Wydział Oświecenia Publicznego Urzędu Wojew. Śląskiego. Pomieszczenie i utrzymanie w budynku publ. szkoły powszechnej Nr. 1. Miejsc 60. Kurs odbędzie się w czasie od 27 grudnia 1935 r. do 7 stycznia 1936 r.

Wyżej wymienione kursy prowadzone będą w dwu grupach: męskiej i żeńskiej. Na kursy zapisywać się mogą nauczyciele i nauczycielki szkół wszystkich kategoryj. Zgłoszenia przesyłać należy do Kuratorjów, organizujących kursy, najpóźniej do dnia 15 grudnia b. r.

Kuratorja (Wydział Ośw. Publ.) zawiadomią bezpośrednio kandydatów o przyjęciu na kurs i udzielą im potrzebnych informacyj o miejscu kursu, kosztach podróży, ulgach kolejowych i t. p.

Warunki finansowe: wpisowe zł. 5, koszt całkowity utrzymania około 30 zł. Koszty przejazdu koleją do miejsca kursu i z powrotem pokrywają uczestnicy kursów z własnych funduszów. Przewiduje się uzyskanie dla uczestników kursów specjalnych ulg kolejowych (imiennych) z Ministerstwa Komunikacji (75 %), w związku z tem konieczne jest zgłoszenie się w terminie do 15 grudnia b. r.

Wyekwipowanie uczestników (czek) kursów. Wszyscy uczestnicy muszą mieć własne wyekwipowanie narciarskie. Pozatem należy zabrać ze sobą: bieliznę pościelową i osobistą, strój narciarski (spodnie, wiatrówka, łapawice z brezentowym obszyciem, zauszniki lub czapkę, zasłaniającą uszy).

Ponadto Kuratorjum O. S. Łuckiego organizuje w czasie od 1 — 9 stycznia 1936 r. w Krzemieńcu:

a) Kurs narciarski dla nauczycieli i nauczycielek,

b) Kurs dla przodowników narciarskich młodzieży szkolnej.

Wpisowe na kurs nauczycielski wynosi zł. 5, kurs młodzieży zł. 3.

Koszty wyżywienia: Kurs nauczycielski — zł. 15. Kurs młodzieży szkolnej — 12 zł.

Koszty przejazdu koleją na kurs i spowrotem na podstawie kart przyjęć pokrywają

uczestnicy z włsnych funduszów p/g taryfy wojskowej.

Termin zgłoszenia na oba kursy upływa z dniem 15.XII.1935 r.

Szczegóły podane zostaną w kartach przyjęcia.

Kurator Okręgu Szkolnego

(—) D-r E. Nowicki.

108.

OKÓLNIK KURATORJUM O. S. ŁUCKIEGO
z dnia 29 listopada 1935 r. Nr. IWF-21569/35
w sprawie kursu informacyjnego z dziedziny higjeny szkolnej dla nauczycieli szkół powszechnych.

Celem zwrócenia baczniejszej uwagi nauczycielstwa szkół powszechnych na zagadnienia higjeniczne w pracy szkolnej, Kuratorjum organizuje w czasie feryj zimowych, podobnie jak w roku ubiegłym, trzydniowy kurs informacyjny z dziedziny higjeny szkolnej dla nauczycieli tych szkół.

Kurs nosi wybitnie chatakter ochotniczy. Zwrot kosztów przejazdu uczestnikom ani ich utrzymanie podczas kursu nie są przewidziane.

Program kursu przewiduje:

A. Dzień pierwszy, poświęcony higjenie otoczenia.

a) Wykład wstępny. Zadania higjeny szkolnej, rola w niej nauczyciela, udział rodziny i społeczeństwa . . . . . 1 godz.

b) Higjena budynku i urządzeń szkolnych. . . . . 2 „

c) Zwalczanie chorób zakaźnych w szkole i poza szkołą. . . 2 „

B. Dzień drugi, poświęcony higjenie ucznia.

a) Co każdy nauczyciel o stanie zdrowia i rozwoju fizycznym swoich uczniów wiedzieć powinien? . . . . 1 godz.

b) Higjena pracy umysłowej ucznia . . . . 1 „

c) Higjena wzroku . . . . . 1 „

d) Dziecko gruźlicze . . . . 1 „

e) Pierwsza pomoc w nagłych wypadkach . . . . 1 „

C. Dzień trzeci poświęcony wychowaniu higjenicznemu w szkole.

a) Wychowanie higjeniczne i propaganda zasad higjeny w szkole. Zdrowie nauczyciela 3-4 godz.

b) Seminarjum dyskusyjne . . 2 „

c) Zamknięcie kursu.

Kurs odbędzie się w Równem w czasie od 28 do 31 grudnia. Kuratorjum może zapewnić zgłaszającym się tanie, a dostatnie zakwaterowanie i wyżywienie w czasie trwania kursu.

Przy zgłaszaniu należy zaznaczyć chęć wykorzystania przygotowanych kwater.

Zgłoszenia na kurs należy przesyłać drogą służbową do Kuratorjum w tarminie do dnia 16 grudnia.

O przyjęciu oraz szczegółowym rozkładzie zajęć zostaną uczestnicy powiadomieni osobiście do dnia 21.XII b.r.

Kurator Okręgu Szkolnego

(—) Dr. E. Nowicki.

109.

OKÓLNIK KURATORJUM O. S. ŁUCKIEGO
z dnia 27 listopada 1935 r. Nr. O.H.-21565/35
w sprawie Harcerskiego Kursu dla nauczycieli(lek) w Krzemieńcu.

Celem zaznajomienia nauczycielstwa z ideowemi i metodycznemi zasadami harcerstwa, prowadzeniem drużyn i gromad zuchowych oraz prowadzeniem ćwiczeń polowych w zimie, Kuratorjum O. S. Ł. organizuje w okresie feryj zimowych Koedukacyjny Kurs harcerski dla nauczycieli(lek) w Krzemieńcu.

Kurs odbędzie się w czasie od 2.I. do 9.I.1936 r.

Zajęcia odbywać się będą w dwu grupach: męskiej i żeńskiej. Uczestnikami Kursu mogą być nauczyciele(lki) wszelkich kategoryj

szkół. Wpisowe i opłata za Kurs wraz z pełnem utrzymaniem i pomieszczeniem wynosi 20 złotych.

Wyżywienie i zakwaterowanie w internacie.

Zgłoszenie wraz z wpisowem 5 zł. przesyłać należy bezpośrednio na ręce Okręgowego Instruktora Harcerstwa, Mgr. Adamcia Leopolda w Równem, Kuratorjum O.S.Ł., ul. Bisk. Bandurskiego.

Zgłoszenie na Kurs winno zawierać następujące dane:

a) imię i nazwisko, rok urodzenia, wyznanie, stanowisko służbowe oraz adres, pod którym należy przesłać przyjęcie na Kurs,

b) czy zgłaszający się pracował w harcerstwie, jeśli tak, należy podać krótki przebieg służby, czy pełni obowiązki opiekuna drużyny lub gromady zuchowej, czy brał udział w obozach i kolonjach, w jakich i w jakim charakterze,

c) deklarację, iż kandydat przybędzie punktualnie na Kurs, podda się regulaminowi Kursu i w dniu przybycia nań wpłaci kwotę należną za pobyt i utrzymanie.

Termin zgłoszeń upływa 14 grudnia 1935 r.

Koszty przejazdów ponoszą uczestnicy, przyczem korzystać będą z przejazdów ulgowych według taryfy wojskowej. Zaświadczenia na przejazd ulgowy wydają odnośne Komendy P.W. na podstawie Kart przyjęcia.

Ponadto ci wszyscy uczestnicy, którzy zechcą skorzystać z jazdy na nartach, winni mieć własne wyekwipowanie narciarskie.

Na miejscu można będzie wypożyczać narty za opłatą.

Kandydaci przyjęci na Kurs otrzymają szczegółowe informacje oraz wskazówki w sprawie przejazdu i wyekwipowania.

Kurator Okręgu Szkolnego

(—) Dr. E. Nowicki.

110.

OKÓLNIK KURATORJUM O. S. ŁUCKIEGO

z dnia 27 listopada 1935 r. Nr. O.H-21566/35

w sprawie harcerskich kursów zimowych dla młodzieży.

Komenda Wołyńskiej Chorągwi Harcerzy w porozumieniu z Kuratorjum O. S. Ł. organizuje następujące Zimowe Kursy harcerskie dla młodzieży.

1) Kurs podharcmistrzów,

2) Kurs podharcmistrzów zuchowych,

3) Kurs drużynowych,

4) Kurs wodzów zuchowych,

5) Kurs zastępowych drużyn wiejskich.

Wyżej wspomniane Kursy odbędą się w Krzemieńcu w czasie od 30.XII b. r. do 9.I. 1936 r.

Opłata za kurs wynosi 10 zł.

Zgłoszenia przesyłać należy do Komendy Chorągwi Harcerzy (Równe, Kuratorjum) do dnia 10.XII.1935 r.

Uczestnicy kursów korzystają z ulgowych przejazdów według taryfy wojskowej na podstawie karty przyjęcia.

Szczegółowych informacyj udzielić mogą wszystkie jednostki harcerskie.

Kurator Okręgu Szkolnego

(—) Dr. E. Nowicki.

111.

KOMUNIKATY

W sprawie zimowych kursów nauczycielskich, organizowanych w czasie feryj zimowych przez Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wileńskiego.

1. *Kurs krajoznawczy poznania Wilna*. Program kursu obejmuje: historję sztuki i kultury Wilna, wiadomości z etnologji Wileńszczyzny, rzut oka na geografję i geologję Wileńszczyzny, rzut oka na sytuację gospodarczą wileńską, bogactwa naturalne Wileńszczyzny. Kurs przeprowadzony będzie w formie wycieczek, organizowanych dla poznania poszczególnych objektów. Kurs odbędzie się w Wilnie, w czasie od 29 grudnia r.b. do 7 stycznia 1936 r. Mieszkanie i utrzymanie zapewnione w lokalu szkolnego schroniska wycieczkowego w Wilnie, ul. Dominikańska 3/5. Opłata za kurs wynosi: 5 zł. wpisowe i 25 zł. koszta mieszkania i utrzymania w schronisku.

2. *Kurs żeglarski na ślizgach na jeziorze Narocz*. Program kursu obejmuje: żeglarstwo zimowe na ślizgach, gimnastykę i gry sportowe na sali i jazdę na łyżwach. Kurs odbędzie się w czasie od 29 grudnia r.b. do 7 stycznia 1936 r. Utrzymanie i zakwaterowanie w szkolnem szkronisku wycieczkowem nad Naroczą. Dojazd do stacji kolejowej Kobylniki i następnie 3 klm. końmi. Opłata za kurs wynosi: 10 zł. wpisowe i 25 zł. koszta mieszkania i utrzymania w schronisku. Pierwszeństwo w przyjęciu mają uczestnicy letnich kursów żeglarskich nad Naroczą.

W organizowanych kursach mogą brać udział nauczyciele (lki) ze wszystkich typów i stopni szkół. Zgłoszenia na kursy należy przesyłać w terminie do 8 grudnia 1935 r. bezpośrednio do Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wileńskiego w Wilnie, ul. Wolana 10. Do zgłoszenia należy dołączyć znaczek za 25 gr. na odpowiedź oraz dowód wpłacenia wpisowego, bez czego zgłoszenie nie będzie rozpatrywane i pozostawiane bez odpowiedzi. Wpisowe należy uskuteczniać wyłącznie przez P. K. O. na Nr. 60150, na konto Komisji Wycieczkowej K. O. Szk. Wil.

Po otrzymaniu zgłoszeń Kuratorjum prześle przed 20 grudnia r. b. karty przyjęcia na kurs, uprawniających do otrzymania biletów kolejowych po cenach wojskowych.

Spis filmów niemych i dźwiękowych Centrum Wyszkolenia Związku Strzeleckiego (Warszawa, ul. 29 Listopada Nr. 3).

1. Krajoznawczy Nr. 1 (Wilno, Wilją z Wilna do Werek, Z nad Świtezi, Z górskiej wioski) długość 300 mtr.

2. Krajoznawczy Nr. 2 (Jesień w parkach warszawskich, Truskawiec, Wisłą do Płocka, Gdynia) długość 300 mtr.

3. Krajoznawczy Nr. 3 (Wenecja, zdjęcia polskie) długość 300 mtr.

4. Lekka atletyka (Najlepsi lekkoatleci świata i Polski, zdjęcia częściowo zwolnione) długość 600 mtr.

5. Boks — film instrukcyjny nauki boksu — długość 400 mtr.

6. Uczmy się pływać — film popularno instrukcyjny nowoczesnych metod pływania — długość 300 mtr.

7. Sporty motorowe i kolarstwo — największe imprezy polskie samochodowe, motocyklowe i kolarskie — długość 500 mtr.

8. Sporty zimowe w Polsce — długość 300 mtr.

9. Szybownictwo — długość 400 mtr.

10. Mistrzostwa strzelecko-łucznicze Polski — długość 300 mtr.

11. Rajd kolejowo narciarski wzdłuż Karpat — długość 600 mtr.

12. Impresje z kraju (Worochta na wiosnę, marsz Sulejówek — Belweder. najlepsze lekkoatletki polskie w C.I.W.F.) długość 300 mtr.

13. Sport marszowy w Zw. Strzeleckim (część higieniczna marszów, zaprawa, przebieg marszów i technika chodu sportowego) długość 300 mtr.

14. Ćwiczenia narciarskie 21 Dyw. Piechoty Górskiej — długość 300 mtr.

15. Spływ kajakowy przez Polskę do morza — długość 450 mtr.

16. Z Dunajcem w zawody (miedzynarodowy wyścig kajakowy, N. Targ — N. Sącz) długość 300 mtr.

17. Strzelcy na lądzie, morzu i w powietrzu — długość 300 mtr.

18. Z życia Pana Prezydenta R. P. — długość 300 mtr.

19. Trzy obozy (z życia obozowego Z.S.) długość 350 mtr.

20. Obóz oficerski Z. S. w Spale — długość 300 mtr.

21. Huculskim szlakiem II Brygady Legjonów (reportaż narciarski z trzydniowego raidu narciarskiego Rafajłowo-Worochta, dłudość 250 mtr.) niewykończony całkowicie — jednak nadający się do użytku.

22. Przysposobienie rolnicze w Z. S. (reportaż konkursów rolniczych) długość 300 mtr.

23. Z życia Związku Strzeleckiego—długość 600 mtr.

24. Święto w.f. w Spale—długość 600 mtr.

25. Sowiniec (w opracowaniu do dnia 1.XII.35 r.)

26. Obozy Zw. Strzeleckiego w Rozewiu Rudzie i Sulejowie (reportaż z obozu oficerskiego, orląt i żeńskiego) — długość 500 mtr.

Filmy Nr. 5, 6, 12, 13, 15, 19, 20, 22, 25 i ponadto film Bataljon Pracy Z. S. oraz Posterunki Obs. Meld. (film obrony przeciwgazowej), mogą być dostarczone jako dźwiękowe.

Ponadto wytwórnia posiada film Szaleńcy długości 2400 mtr. w wersji dźwiękowej i niemy. Cena według umowy.

Warunki wypożyczania filmów.

1. Film należy zamawiać najmniej na 14 dni naprzód.

2. Wypożyczanie filmu niem. do 300 mtr. długości na okres 4 dni kosztuje 5 zł. dla członków Z. S. — takiej samej długości filmu dźwiękowego — 10 zł., dla innych organizacyj zł. 7,50 i 12,50.

Filmy wysyła się tylko za zaliczeniem pocztowem doliczając koszta przesyłki. Koszta przesyłki zwrotnej pokrywają odsyłający filmy.

3. O ile film w przeciągu 3 dni po terminie nie zostanie zwrócony — Z. S. Film ma prawo domagać się zwrotu kosztów strat z tego tytułu powstałych, w wysokości zapłaty za odpowiednią ilość straconych dni.

4. Za zniszczenie filmu (spalenie, zagubienie) odpowiada wypożyczający w wysokości 1 zł. za każdy metr filmu.

5. Przy zamawianiu większej ilości filmów (ponad 3 filmy 300 mtr.) wytwórnia zastrzega sobie prawo zamiany 1 filmu filmem dowolnym, bez powiadomienia o tem zamawiającego.

Wytwórnia nasza wykonuje ponadto wszelkie filmy, oraz pośredniczy w kupnie sprzętu fotograficznego i kinematograficznego wąskotaśmowego i normalnego, tak nowego (ceny hurtowe), jak też używanego.

Celem zorjentowania w czasie potrzebnym na wyświetlenie filmów podajemy:

a) 300 mtr. niemego filmu 12 do 15 min.
b) 300 mtr. dźwięk. filmu 10 do 12 min.

Falsyfikat biletu bankowego 50 złotowego.

W ostatnich dniach zatrzymano w Warszawie falsyfikat banknotu 50-złotowego z datą 1 września 1929 r.

Typ II, odmiana 1. Falsyfikat wykonany jest na papierze zwykłym satynowanym; ryps jest naśladowany linjami wytłoczonemi mechanicznie tylko na odwrotnej stronie falsyfikatu. Papier użyty do druku banknotów autentycznych jest szorstki, dość sztywny, rypsowany.

Znak wodny z podobizną króla Stefana Batorego, z napisami „50" i „zł." wykonany jest przez wytłaczanie, przyczem miejsca jaśniejsze od normalnego przeźrocza papieru nie zostały uwypuklone cieniowaniem, jak to ma miejsce na banknotach autentycznych.

Wszystkie rysunki wykonane są w kolorach ciemniejszych, kreskami grubszemi, przerywanemi, wskutek czego figury symboliczne i poszczególne ornamentacje są miejscami zamazane i nie wykazują wyrazistości cieniowania.

Napisy drukowane na stronie przedniej i odwrotnej falsyfikatu wykonane linjami cieńszemi niż na banknotach autentycznych, mają kontury nieostre, poprzerywane.

Naśladownictwo podpisów „Wł. Wróblewski", „Dr. Mieczkowski", „Orczykowski" jest nieudolne. Podpisy utrzymane są w kolorze jaśniejszym, przyczem cyfry o odmiennym wykroju są nierówno rozmieszczone.

Falsyfikat udatny, wykonany jest sposobem drukarskim przy pomocy środków, dających możność reprodukowania go w bardzo dużych ilościach.

„Kalendarz dla prawosławnych" (w języku polskim).

Spółdzielnia Wydawnicza w Tomaszowie Lubelskim wydała Kalendarz Prawosławny na 1936 rok w języku polskim.

Cena egzemplarza wynosi 80 gr., przy zamówieniach ponad 20 egz. — 50 gr. Kalendarze mogą być wysyłane za zaliczeniem pocz-

towem lub po wpłaceniu należności na konto czekowe P. K. O. Nr. 145.371 (właściciel konta Aleksander Kochanowski w Lublinie).

Czasopismo „Rodzina i dziecko".

Zespół Rodziców Grupy Zrębu przystąpił do wydawania pisma „Rodzina i dziecko, miesięcznik poświęcony zagadnieniom wychowania dziecka w domu, w szkole i w środowisku", pod redakcją J. Rendznerowej. Zeszyt 1 tego miesięcznika, przeznaczonego przedewszystkiem dla rodziców, już ukazał się i zawiera następującą treść:

Od redakcji. Szuman S. Funkcja pośrednicząca i ochronna rodziny w stosunku: dziecko-świat. Rendznerowa J. V Międzynarodowy Kongres Wychowania Rodzinnego. Szuchowa S. Kwestja zaufania. Baczyńska S. „Nasze dzieci" i dzieci podwórka. Artykuły dyskusyjne. Sprawozdanie.

Prenumerata roczna wynosi zł. 7,50, kwartalna 2,40. Nr. konta P. K. O. 14.020. Adres redakcji i administracji: Warszawa, Al. Ujazdowska 20.

Wykaz
złożonych kwot na budowę Szkoły im. Legjonów w Kostjuchnówce.

Saldo z Dz. Urz. Nr. 7 z 1935 r.	16.961 zł. 82 gr.
1) Firewicz Jan	115 zł.
Razem	17.076 zł. 82 gr.

112.

NABYTKI PAŃSTWOWEJ CENTRALNEJ BIBLJOTEKI PEDAGOGICZNEJ W RÓWNEM

Nabytki w dziale pedagogiki.

Friedländer M. Lektura obcojęzyczna w szkole średniej. Szkic metodyczny. Kraków, 1935. Gebethner i Wolff.

Gabriel S. — Mazurek J. Zajęcia praktyczne dziecka w szkole i w domu. Cz. I, II. W-wa, 1934/5.

Jasiński J. Gry i ćwiczenia terenowe dla szkół powszechnych i średnich oraz organizacyj młodzieży. Poznań, 1935. Księgarnia Św. Wojciecha.

Kuchta J. Typologja nauczyciela. Wyd. II. Lwów, 1936. Księgarnia Nauczycielska.

(Liceum). Liceum Krzemienieckie w dobie obecnej. 1920-1935. Krzemieniec, 1935.

Mayzner T. Pieśni inscenizowane na 1 głos. W-wa, 1935. Nasza Księgarnia.

Salwicki A. Plan pracy wychowawczej w szkole powszechnej. Rohatyn, b. r. Szkolnik.

Wachtel J. Świat nowych spostrzeżeń. Nauka o ejdetyzmie i jej znaczenie pedagogiczne. W-wa, 1935. Nasza Księgarnia.

Wiwczaruk A. — Karpowicz A. Praca w klasie III szkoły powszechnej. Przewodnik metodyczny dla nauczyciela. W-wa, 1935. Gebethner i Wolff.

Wiwczaruk A. — Karpowicz A. Trzeci rok nauki języka ukraińskiego w szkole powszechnej. Przewodnik metodyczno-praktyczny dla nauczycieli. Równe, 1935.

Nabytki w innych działach.

Bystroń J. St. Alger. Lwów, b. r. Książnica-Atlas.

Cepnik H. Józef Piłsudski. Wyd. 3. W-wa, 1935. Instytut Propagandy Państwowotwórczej.

Chrzanowski I. O komedjach Aleksandra Fredry. Kraków, 1917. Pol. Ak. Umiejętności.

Dunin-Karwicki St. Pałac łazienkowski w Warszawie. Lwów, 1930. Książnica-Atlas.

Dybowski B. O kwestji t. zw. „kobiecej" ze stanowiska nauk przyrodniczych. Lwów, 1897. Księgarnia Polska.

Gawecki B. Szkice filozoficzne. W-wa, 1935. Książnica-Atlas.

Gordziałkowski H. Czarny sen. Przygody i przeżycie w Kongo Belgijskiem. Lwów, b. r. Książnica-Atlas.

Górniak S. Handel detaliczny. Zasadnicze wiadomości o elementach i organizacji przedsiębiorstwa handlu drobiazgowego. Lwów, 1935. Książnica-Atlas.

Grabski W. Idea Polski. W-wa, 1935. Dom Książki Polskiej.

Grynwasser H. Kwestja agrarna i ruch włościan w Królestwie Polskiem w pierwszej poł. XIX wieku. W-wa, 1935. Kasa im. Mianowskiego.

Gutsche J. Narodziny gazety. Lwów, 1933. P. W. K. S.

Haas A. Zasady fizyki. W-wa, 1935. Trzaska-Evert-Michalski.

Habermann E. Przepisy chemiczno-techniczne. Poznań, 1935. Księgarnia Św. Wojciecha.

Hamel B. Dictionnaire français-polonais et polonais-français I. partie. W-wa, b. r. Trzaska-Evert-Michalski.

Hanusz T. Z. ABC dziennikarstwa dzisiejszego. W-wa, 1935. Gebethner i Wolff.

Hawks E. Dziwy powietrza i wody. W-wa, 1935. Trzaska-Evert-Michalski.

Hertz A. Główne kierunki społeczno-polityczne a ruch oświatowy. W-wa, 1935. P. U. K.

Kallenbach J. Twórczośc Henryka Sienkiewicza. Kraków, 1917. Pol. Ak. Umiejętności.

Kamiński A. Andrzej Małkowski. Katowice, 1934. „Na tropie".

Kłąpkowski T. Społeczeństwo w rozwoju historycznym. W-wa, 1935. „Spólnota Pracy".

Kosiński K. Za murami Elsynory. (Studja o Wyspiańskim). W-wa, 1935. „Rój".

Kuglin J. Jak powstaje książka. W-wa, 1933. P. W. K. S.

Lorentowicz J. Młoda Polska. t. I, II, III. W-wa, 1908/9. Sadowski.

Matuszewski I. Słowacki i nowa sztuka (modernizm). Wyd. 2. W-wa, 1904. Gebethner i Wolff.

Meadowcroft W. H. Edison. Życie i dzieła. W-wa, 1933. Mathesis Polska.

Mikolasch H. Sztuka wywoływania zdjęć fotograficznych. Lwów, 1931. Połoniecki.

Milewski T. — Meissner J. Przez ergi i hammady Sahary. Lwów, b. r. Książnica-Atlas.

Ostrowski J. Brazylja. Lwów, b.r. Książnica-Atlas.

Paszkowski A. Wśród murzynów Angoli. Lwów, 1932. Książnica-Atlas.

Peretiatkowicz A. Nowa konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Wyd. 6. Lwów, 1935. Książnica-Atlas.

Pobóg—Malinowski W. Józef Piłsudski. t. II 1901 — 1908. W ogniu rewolucji. W-wa, 1935. Gebethner i Wolff.

(Przewodnik). Mały ilustrowany przewodnik po Krzemieńcu i okolicy. Praca zbiorowa. Krzemieniec, 1932. „Życie Krzemienieckie".

(Przewodnik). Przewodnik narciarza po Krzemieńcu i okolicach. Praca zbiorowa. Krzemieniec, 1935. Z. O. S.

Różycki F. — Kobendza R. — Paszkowski T. Bielany pod Warszawą. Przewodnik dla wycieczek geograficzno-przyrodniczych. Lwów, b. r. Książnica-Atlas.

Schnetzler E. Młody konstruktor maszyn. Cieszyn, 1923. Kotula.

Sk. E. Opowiadania z życia Skauta Naczelnego. Katowice, 1935. „Na tropie".

(Słownik). Polski Słownik Biograficzny. t. I. Kraków, 1935. Pol. Ak. Umiejętności.

Stieber K. Z. Technologja drewna. Lwów, 1922. Połoniecki.

Sworakowski W. Międzynarodowe zobowiązania mniejszościowe Polski. W-wa, 1935. Hoesick.

Szober St. Polska wobec słowiańszczyzny. W-wa, 1935. Związek Słowiański.

Szydelski St. Majster do wszystkiego. Cieszyn, 1924. Kotula.

Toeplitz - Mrozowska J. Moja wyprawa na Pamiry w r. 1929. Lwów, b. r. Książnica-Atlas.

Zaruski M. Na skrzydłach jachtów. Lwów, b. r. Książnica-Atlas.

Zieliński T. Wschód i zachód a Polska. W-wa, 1935. Związek Słowiański.

Znamierowski Cz. Konstytucja styczniowa i ordynacja wyborcza. W-wa, 1935. Nasza Księgarnia.

CZĘŚĆ NIEURZĘDOWA

Inż. ANIELA GAWROŃSKA-PODGÓRSKA
Gimn. Państw. im. M. Kopernika
we Włodzimierzu Woł.

Hodowle zwierzęce i ich organizacja na terenie klasy I-ej nowego gimnazjum*).

Referat wygłoszony na konferencji rejonowej Ogniska Metodycznego Biologji w październiku 1935 r. w Krzemieńcu.

I. Wstęp.

My — nauczyciele biolodzy — mamy realizować w nowem gimnazjum wymagania programu w obrębie nauczania przyrody.

Wymagania te są duże — to też nauczyciel-biolog, który chce im sprostać, musi plan swej pracy doskonale przemyśleć i w każdym jego punkcie doskonale sharmonizować z zainteresowaniem i umysłowością młodzieży.

Praca biologa na terenie gimnazjum znajduje ogromne ułatwienie w tem, że przyroda, naogół biorąc, należy do grupy przedmiotów najbardziej przez młodzież lubianych. Wypływa to z żywości i barwności samego przedmiotu, oraz z różnorodności środków pomocniczych, któremi nauczyciel biologji się posługuje.

Wycieczki, hodowle, ogród, bogactwo eksperymentów, laboratoryjny system pracy — czynią z ucznia małego badacza i poszukiwacza prawd przyrody, wśród której obraca się i z którą współżyje.

Tu jednak, jak i wszędzie, łatwo uczniowi zboczyć z drogi, wiodącej ku prawdzie, jeżeli nauczyciel nie potrafi wywrzeć odpowiedniego wpływu na kierunek jego zainteresowań i tętno pracy.

Dyskretny kierunek, umiejętny i planowy dobór środków pomocniczych—odgrywają doniosłą rolę w nauczaniu przyrody. Trudno w wąskich ramach referatu rozwiązać wszystkie zagadnienia, zdążające do logicznej i celowej realizacji programu w obrębie przyrody — zresztą nie jest to ani celem niniejszego referatu, ani też nie czuję się na siłach, aby temu podołać.

Chciałabym tylko podzielić się z Koleżankami i Kolegami uwagami mojemi z zakresu środków pomocniczych, jakiemi posługuje się nauczyciel-biolog w gimnazjum nowego typu, z uwagami na temat hodowli zwierzęcych, oraz ich organizacji na terenie klasy I-ej.

II. Cel hodowli.

Na str. 13-ej „Poradnika" (Rok VI — zeszyt 2-gi) z 1935 r. czytamy: „...Program można realizować, posługując się jedną z wielu metod, trzeba jednak dokonać starannego jej wyboru pod kątem widzenia celów i wyników nauczania. ...Przyjęta przez nas metoda w całej pełni musi uwzględniać hasło zbliżenia młodzieży do przyrody..."

Program M. W. R. i O. P. dla gimnazjum nowego typu stawia hodowle, jako drugi czynnik, zbliżający młodzież do przyrody i ułatwiający jej poznanie.

Wreszcie na uwagę zasługuje fakt, że hodowle będą miały jeszcze dominujące znaczenie tam, gdzie warunki lokalne uniemożliwią robienie liczniejszych obserwacyj w terenie.

III. Wprowadzenie młodzieży klasy I-ej w hodowle, objęte programem nauczania.

Przystępując do pracy na terenie klasy I-ej, musimy jasno zdawać sobie sprawę z tego, że hodowle dla nowoprzybyłej do gimnazjum młodzieży nie będą nowością.

*) Od Redakcji: Jakkolwiek referat dotyczy hodowli w klasie I-ej gimnazjum, zawarte w nim wskazówki praktyczne mogą być w pewnym stopniu wykorzystane i przez nauczycielstwo szkół powszechnych.

Dzieci opuszczając szóstą klasę szkoły powszechnej, posiadają już pewien zasób „wiedzy hodowlanej”.

Dla łatwiejszej orjentacji przypominam, że jeśli chodzi o hodowle zwierzęce, to dzieci zdobywały, a następnie wzbogacały swą umiejętność w tym kierunku, poczynając już od klasy IV-ej szkoły powszechnej.

Program M. W. R. i O. P. na szkoły powszechne przewiduje jako obowiązkowe:

I. w klasie IV-ej:

1) hodowlę bielinka kapustnika (od jaja do formy dorosłej), oraz gąsienic innych motyli.

II. w klasie V-ej:

1) hodowle owadów wodnych (przeważnie pływak żółtobrzeżek, ważka, komar),

2) hodowle ryb (z uwzględnieniem przy obserwacji: ruchów ciała, sposobu pobierania pokarmów, oddychania oraz wiążących się z tem szczegółów budowy zewnętrznej).

3) hodowle żab (z uwzględnieniem obserwacyj nad rozwojem skrzeku żabiego, ruchów, oddychania, sposobu pobierania pokarmów i wiążących się z tem szczegółów budowy zewnętrznej.

III. w klasie VI-ej:

program nie wskazuje żadnych hodowli zwierzęcych, ponieważ materjał zoologiczny, przeznaczony na tę klasę, nie obejmuje zwierząt nadających się do hodowli w szkole. Dzieci jednak prowadzą cały szereg hodowli botanicznych, dzięki którym rok ten nie osłabia w dzieciach „zmysłu hodowlanego”.

„Podbudowa hodowlana” szkoły powszechnej ma swoje dobre strony, ale kryje też w sobie pewne niebezpieczeństwo, które musimy zgóry przewidzieć.

Pamiętajmy o tem, że rozpoczynamy hodowle w klasie I-ej gimnazjalnej od bielinka kapustnika, którego dzieci hodowały już w szkole powszechnej. Kryje się w tem niebezpieczeństwo stosunkowo małego zainteresowania tą sprawą lub zbagatelizowania przez młodzież zagadnień najbardziej istotnych, wiążących się z tą hodowlą, a ważnych dla dalszego nauczania przyrody.

To też, aby praca w tym kierunku poszła po linji przez nas wytkniętej i osiągnęła zamierzane wyniki, musimy punkt ciężkości położyć na umiejętne podejście do zagadnień, związanych z hodowlą, oraz na planowość i organizację samych hodowli.

Aby temu podołać, trzeba jeszcze przed rozpoczęciem roku szkolnego obmyśleć hodowle, które zamierzamy wprowadzić zgodnie ze wskazówkami programu nauczania.

IV. Kalendarz hodowli.

Pierwszy dzień roku szkolnego powinien nas zastać z gotowym planem hodowli, obmyślonym gruntownie w każdym, najdrobniejszym szczególe.

W tym celu każdy nauczyciel biologji, przystępując do pracy, powinien już mieć gotowy „kalendarz hodowli”, czyli wykaz hodowli, któryby go orjentował:

1) w materjale hodowlanym (t. zn. co musi hodować w szkole w ciągu roku szkolnego),

2) w terenach i źródłach, z których z całą pewnością można będzie czerpać materjał do hodowli,

3) w czasie, w którym ma być zebrany materjał do hodowli szkolnej,

4) w czasie, w którym trzeba założyć hodowlę,

5) w czasie, w ciągu którego ma być prowadzona hodowla,

6) w jakim punkcie realizacji programu nauczania hodowla ma być wyzyskana w toku lekcyjnym,

i t. p.

Taki kalendarz musi być doskonale sharmonizowany z rocznym rozkładem materjału i równocześnie z nim układany.

Myślę, że znaczenie dobrze ułożonego kalendarza hodowlanego będzie bardzo duże dla każdego nauczyciela biologji, jeżeli weźmiemy pod uwagę fakt, że program biologji dla gimnazjum był układany z myślą o nowym podziale roku szkolnego, który — jak pamiętamy — zaczynał się 15-ego sierpnia.

Obecnie rozpoczynamy — i prawdopodobnie będziemy rozpoczynać nadal — pracę szkolną 3-go września. W związku z tem wchodzimy w obręb zagadnień biologicznych o 20 dni później, co nie może pozostać bez echa na tej części nauczania, którą mamy realizować przy pomocy hodowli.

Poniżej przedstawię, jak wyobrażam sobie „kalendarz hodowli” dla I-ej klasy gimnazjalnej.

Projekt „kalendarza hodowlanego” dla kl. I-ej gimn.

UWAGA: 1) miesiące oznaczono cyframi rzymskiemi, 2) w kolumnie „literatura pomocnicza” podano tylko odpowiednie rozdziały z podręcznika E. Gemborka. Każdy, interesujący się bliżej tą sprawą, może wciągnąć tutaj odpowiednie rozdziały z literatury przyrodniczej, która w tym dziale jest dość bogata.
3) ☒ hodowle konieczne do przeprowadzenia.

L. p.	Gromada	Przedmiot hodowli	Kiedy założyć hodowlę	Kiedy szukać	Gdzie szukać	Kiedy wykorzystać hodowlę	Kiedy zakończyć hodowlę	Literatura pomocnicza	UWAGI
1 ☒	Owady	Bielinek Kapustnik	na 1-ej lub 2-ej lekcji przyrody	JAJA: VIII i pierwszy tydzień IX	na spodniej stronie liści kapusty	1. przy nauczaniu o bielinku kap. 2. przy omawianiu „owadów szkodników”	z chwilą otrzymania form dorosłych	E. Gemborek „Zoologja” str. 5	
				GĄSIENICE: do IX	na liściach kapusty i roślin pokrewnych				
				POCZWARKI: najwięcej od IX	płoty, parkany, pnie drzew				
				MOTYLE: całe lato i początek jesieni	nad terenami porosłemi roślinami kapustnemi				
2 ☒	„	Mucha domowa	pod koniec 3-ego tygodnia nauki szkolnej	do późnej jesieni	w pomieszczeniach ludzkich i zwierzęcych	przy omawianiu muchy domowej	z chwilą otrzymania form dorosłych	„ str. 52.	
3	„	Komar	w końcu IX	LARWY: najłatwiej znaleść w V, ale można znaleść w VIII i IX	stawy, głębokie kałuże, rowy wypełnione wodą, bajora, beczki z wodą deszczową (stojące stale na dworze)	1. przy nauce o komarze, 2. przy omawianiu różnych sposobów oddychania	gdy zaczną powstawać formy dorosłe. (Hodowla trwa około 5 tygodni).	str. 60-61	
4 ☒	Pajęczaki	Pająk Krzyżak	3 tydzień IX — (bo później zabraknie much do żywienia)	można znaleźć (jeżeli jesień jest ciepła) do XI	wśród zabudowań i zarośli. Poznać można po charakterystycznej pajęczynie.	przy opracowywaniu pająka.	po lekcji o pająku wypuścić formy dorosłe (nie będzie czem żywić!). Kokony przechować aż do otrzymania młodych form.	str. 79.	

L. p.	Gromada	Przedmiot hodowli	Kiedy założyć hodowlę	Kiedy szukać	Gdzie szukać	Kiedy wykorzystać hodowlę	Kiedy zakończyć hodowlę	Literatura pomocnicza	UWAGI
5	Pajęczaki	Pająk Topik	w pierwszej połowie IX	do późnej jesieni	spokojne wody	przy opracowywaniu pająka	można traktować jako hodowlę stałą (Przez zimę żywić rozwielitkami)		
6 ☒	Skorupiaki	Rak	w X, ale można wcześniej	dla hodowli szkolnej — najlepiej w 2-ej połowie IX, lub na początku X	przy brzegach wód (rzek, jezior, „glinianek”)	przy nauczaniu o raku.	jeżeli raki hodują się dobrze, traktować jako hodowlę stałą. W przeciwnym wypadku wypuścić po lekcji o raku.	str. 86.	
7 ☒	„	Rozwielitka	można już w IX— a najpóźniej w połowie X	od wiosny do późnej jesieni	wszystkie zbiorowiska słodkowodne — ale najwięcej w t. zw. głębokich „kałużach”, rowach i t.p. (Najobfitszy połów wieczorem!)	przy omawianiu ruchów narządów wewnętrznych u skorupiaków.	najlepiej traktować jako hodowlę stałą.		
8 ☒	Mięczaki	Błotniarka	w IX, gdy kończymy omawiać owady	w połowie IX	wody słodkie (najwięcej w rowach i t.p. wodach płytkich)—szukać tuż pod powierzchnią	przy omawianiu ślimaków	traktować jako hodwlę stałą, bo będzie potrzebna do uzupełnienia obserwacyj nad rozmnażaniem. Na okres wakacyjny można hodowlę usunąć.	str. 97.	
9 ☒	„	Zatoczek	„	„	„	„	„		
10 ☒	„	Żyworodka	„	„	„	„	„		

L. p.	Gromada	Przedmiot hodowli	Kiedy założyć hodowlę	Kiedy szukać	Gdzie szukać	Kiedy wykorzystać hodowlę	Kiedy zakończyć hodowlę	Literatura pomocnicza	UWAGI
11 ☒	Mięczaki	Winniczek	w IX, gdy kończymy omawiać owady	w połowie IX	wśród zarośli, opadłych liści, rumowisk i t. p.	przy omawianiu ślimaków	przetrzymać przez zimę		
12	„	Skójka	w IX	do XI	wody słodkie	przy omawianiu małży	traktować jako hodowlę stałą		można hodować innego małża
13 ☒	Jamochłony	Stułbia	najpóźniej w 2-ej połowie XI	od wiosny do jesieni	wody słodkie (na liściach roślin słodkowodnych)	przy omawianiu stułbi.	najlepiej traktować jako hodowlę stałą.		jeżeli trudno o stułbie w danej okolicy-starać się z innego źródła!!!
14 ☒	Pierwotniaki	Wymoczki	W ostatnim tygodniu XI	cały rok (z wyjątkiem okresów, w których woda pokryta jest lodem)	wody słodkie, zanieczyszczone odpadkami gnijącemi.	przy nauczaniu o pierwotniakach.	traktować jako stałą — będziemy mieli z niej pokarm dla małży.		
15	Kręgowce: Gady	Jaszczurka	początek IV	od wczesnej wiosny	w miejscach suchych, słonecznych, pełnych dogodnych kryjówek.	przy omawianiu gadów (jaszczurka)	po zakończeniu działu „gady” — jaszczurki wypuścić.		
16	„	Zaskroniec	„	„	w pobliżu wód, mokradeł, zarośli	„ (węże)	jeżeli jest dogodne pomieszczenie, traktować jako hodowlę stałą, gdyż zaskrońce oswajają się szybko i w niewoli żyją długo.		

L. p.	Gromada	Przedmiot hodowli	Kiedy założyć hodowlę	Kiedy szukać	Gdzie szukać	Kiedy wykorzystać hodowlę	Kiedy zakończyć hodowlę	Literatura pomocnicza	UWAGI
17	Gady	Żółw błotny	początek IV	od wczesnej wiosny	w wodach stojących lub wolno płynących.	przy omawianiu gadów (żółwie)	jeżeli jest dogodne pomieszczenie, traktować jako hodowlę stałą, gdyż żółwie oswajają się szybko i w niewoli żyją długo.		
18 ☒	Płazy	Żaba wodna	1. SKRZEK — gdy tylko pojawi się na wodach 2. FORMY DOROSŁE-początek maja	od wczesnej wiosny początek maja	wody (spokojne!) w pobliżu wód, w wodach	przy omawianiu budowy i życia żab	żaby dorosłe wypuścić po lekcji o żabach, kijanki przetrzymać do otrzymania form dorosłych, a następnie wypuścić.	str. 266.	
19	„	Traszka	„	„	JAJA — na brzegach liści roślin wodnych. FORMY DOROSŁE — w płytkich, słonecznych wodach.	przy omawianiu płazów.	gdy zakończymy omawianie płazów. Formy, otrzymane z hodowli jaj można przetrzymać aż do osiągnięcia osobników dorosł.		
20	Ryby	Różne gatunki ryb; uzależnić wybór od warunków lokalnych!	w X — zakładać nowe hodowle, lub na wiosnę.	cały rok, z wyjątkiem okresu zimowego.	wody słodkie	przy omawianiu ryb.	traktować jako hodowlę stałą!		

V. Pomieszczenie na hodowle:

W gimnazjach hodowle są rozmieszczane w najrozmaitszy sposób, w zależności od miejsca, jakiem się rozporządza.

W najlepszych warunkach znajdują się te gimnazja, które na hodowle mają specjalne pomieszczenie w postaci pokoju hodowlanego.

Nauczyciel-biolog powinien bezwzględnie dążyć do tego, aby otrzymać dla swoich hodowli takie pomieszczenie, oddzielone od pracowni szkolnej. Jest to z wielu względów ważne: 1) hodowle są dostępniejsze dla obserwacji młodzieży, 2) każdej chwili można przy hodowlach pracować, 3) łatwiej można utrzymać czystość i porządek.

Szczegółowe wskazówki, tyczące się urządzenia „pokoju hodowlanego“, można znaleźć w ostatnim numerze „Poradnika“ (Rok VI — zeszyt 2 (14) — str. 37 rozdział: „Urządzenie pokoju hodowli”) i dlatego bliżej nie zajmuję się tą sprawą, odsyłając zainteresowanych do wymienionego wyżej „Poradnika“.

Przystępując do założenia hodowli, musimy rozporządzać odpowiednią liczbą wiwarjów najrozmaitszego typu uzależnionych ściśle od objektu hodowanego i od celu, do którego ma służyć hodowla.

Uwaga: Oprócz pomocy i urządzeń, jakie przewiduje „Poradnik“, poleciłabym wywiesić w pokoju, przeznaczonym na hodowlę: 1) „Tablicę zoologiczną“ — jest to zwykła tablica, zrobiona z dykty, na której wywiesza się różne ogłoszenia i kwestjonarjusze z zakresu zajęć, związanych z nauką zoologji. 2) „Wykaz hodowli stałych“ (wzór będzie podany przy omawianiu „organizacji hodowli”). 3) „Wykaz hodowli tymczasowych“ (wzór będzie podany — jak wyżej).

VI. Hodowle domowe a szkolne:

Wśród hodowli, stosowanych w klasie I-ej, należy rozróżnić dwa typy:

A) Hodowle domowe,

B) „ szkolne.

A) Hodowle domowe: będą to te hodowle, które uczeń przeprowadza poza obrębem szkoły t. j. najczęściej w domu.

Wśród nich znajdują się hodowle:

1) obowiązkowe t. j. obowiązujące każdego ucznia w danej klasie, oraz 2) nadobowiązkowe t. j. przeprowadzane przez niektórych uczniów naskutek polecenia, danego przez nauczyciela, lecz częściej naskutek własnej inicjatywy, wynikłej ze specjalnego zainteresowania danem zwierzęciem.

B) Hodowle szkolne: będą to hodowle, które prowadzi się w obrębie pracowni biologicznej, naturalnie pod odpowiednim kierunkiem nauczyciela-biologa.

VII. Organizacja hodowli:

Hodowle mają stanowić podstawę, punkt wyjścia dla rozważania całego szeregu zagadnień biologicznych. Dlatego też, aby istotnie spełniały swoje zadanie, powinny być racjonalnie zorganizowane.

A) Hodowle domowe:

Podstawą w naszej pracy z uczniami będzie hodowla domowa ucznia, zdana na jego wyłączną opiekę i odpowiedzialność. Młodociany hodowca przebywa z nią najwięcej, zżywa się z nią—staje mu się ona znana i bliska.

Prowadzenie takiej, czy innej hodowli, pociąga za sobą to że uczeń na objekt hodowany patrzy, widzi go, ogląda, nakoniec obserwuje.

Musimy dążyć do tego, aby uczeń przedmiot swojej hodowli obserwował — a nie bezplanowo oglądał. Dlatego też, każdej hodowli i związanej z nią obserwacji musi przyświecać:

1) jasno wytknięty cel, do którego uczeń będzie kierować się pewnemi wytycznemi,

2) zależnie od wskazanego stanowiska, skierowanie uwagi na wybraną grupę zjawisk,

3) konieczność wiązania rezultatów obserwacji z dotychczasowemi wiadomościami,

4) wyciąganie wniosków z zaobserwowanych zjawisk.

Ponadto wyniki hodowli muszą być kontrolowane przez nauczyciela i omawiane wspólnie z klasą.

Aby hodowle dały istotne korzyści, musimy zwrócić uwagę na to, by uczeń równocześnie nie prowadził zadużo hodowli. Jest to rzecz z wielu względów ważna:

1) konieczność prowadzenia kilku różnorodnych hodowli w jednym czasie rozprasza obserwację ucznia, nie dając mu się skupić na zjawiskach najważniejszych;

2) przeciąża ucznia pracą a w związku z tem powstaje zniechęcenie i zaniedbywanie hodowli;

3) konieczność rozstawienia wielu hodowli w miejscach dogodnych dla obserwacji pociąga za sobą niezadowolenie domowników (przyznać musimy, że hodowle niezawsze są ozdobą mieszkania a zrozumienie potrzeby hodowli, któreby się temu mogło przeciwstawić, jest jeszcze zamałe).

* * *

Jeżeli chcemy, aby uczeń prowadził hodowlę racjonalnie, musimy:

1) podać sposób przeprowadzenia hodowli,

2) podać kwestjonarjusz hodowli, w którym będą zawarte:

a) cel hodowli,

b) plan obserwacji,

c) konieczność wyciągnięcia pewnych wniosków z hodowli.

Konieczność prowadzenia takiej, czy innej hodowli, może powstać rozmaicie — jest to rzecz bardzo indywidualna, zależna od sposobu, w jaki nauczyciel podchodzi do realizowania zagadnień biologicznych. Bardzo często hodowla może być poprzedzona obserwacją w naturze (w terenie), czasem zaś może zajść zjawisko odwrotne.

Gdy dojdziemy jednak w jakimś punkcie nauczania do wniosku, że należy teraz prowadzić hodowlę, musimy przystąpić niezwłocznie do jej organizowania.

Wielką pomocą w organizowaniu hodowli będzie umiejętnie zastosowany podręcznik E. Gemborka — „Zoologja". W podręczniku tym często znajdziemy sposób założenia hodowli, oraz jej przeprowadzenia, ponadto są tam wytyczne dla obserwacji.

Myślę jednak, że należy przestrzegać przed stosowaniem w tym wypadku bez żadnych zastrzeżeń podręcznika, gdyż niejednokrotnie wskazówki, tam podane, mogą nie iść równolegle z naszemi tendencjami.

Trudno mi nawet podać, chociażby w przybliżeniu, wzory dla organizacji poszczególnych hodowli. Każdy nauczyciel musi to zrobić indywidualnie, w zależności od celów, jakie chce przez daną hodowlę osiągnąć.

Dla przykładu podam tylko, jak wyobrażam sobie z o r g a n i z o w a n i e h o d o w l i d o m o w e j m o t y l a—b i e l i n k a k a p u s t n i k a:

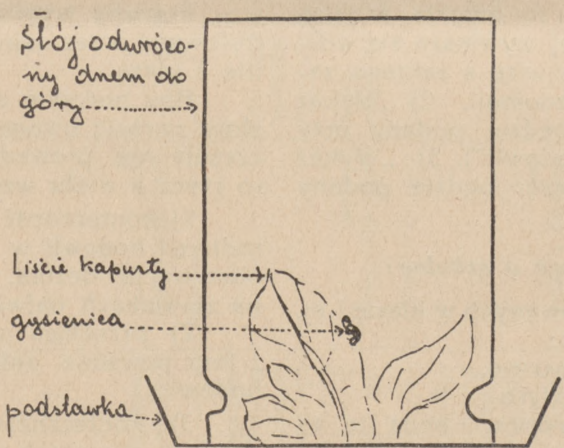
Wprowadzenie w hodowlę bielinka kapustnika powinno mieć miejsce na I-ej lekcji przyrody. Na tej lekcji, jako z a d a n i e d o m o w e, polecam dzieciom (dzieci będą to odrazu zapisywały w zeszytach):

1) „przeprowadź w terenie (w naturze) obserwacje nad bielinkiem kapustnikiem, stosując się do wskazówek, zawartych w podręczniku na str. 5 — § „obserwacje w naturze",

2) „załóż hodowlę gąsienicy tego motyla według rysunku i objaśnień, jakie widzisz na tablicy, a następnie prowadź obserwacje według podanego kwestjonarjusza, który wpiszesz do „dzienniczka obserwacyjnego".

Teraz następuje pokaz rysunku, który przedstawia, jak ma wyglądać dobrze założona hodowla bielinka kapustnika.

Rysunek może być zrobiony na tablicy.

Można też pokazać taki słój, ustawiony odpowiednio na podstawce, aby dzieci zdawały sobie jasno sprawę z jego wymiarów. Uniknie się też w ten sposób nadmiaru tłomaczeń.

U w a g a: naturalnie, hodowlę wyżej wspomnianą, można przeprowadzić w innych warunkach, ale zawsze należy podać wzór, jak to ma wyglądać.

Dalej następuje zapoznanie klasy z kwestjonarjuszem hodowli, — i tu wchodzimy w obręb dość trudnej kwestji: j a k z a p o z n a ć d z i e c i z o w y m k w e s t j o n a r j u s z e m, u ż y w a j ą c n a t o m i n i m u m c z a s u?

Tu może być wiele rozwiązań. Najprostsze byłoby takie: gdyby plan hodowli, zawarty w podręczniku, odpowiadał naszym tendencjom, wtedy poleciłoby się wpisanie tego planu do zeszytu i notowanie według niego obserwacyj, poczynionych nad hodowlą. Ale to dawałoby naszej pracy charakter szablonu.

Autor podręcznika przewidział to i broni nas przed tem, nie podając gotowych wzorców dla przeprowadzania obserwacyj. Ułożenie zatem odpowiedniego kwestjonarjusza będzie należało już do nauczyciela, który uczynił go do swoich zamierzeń.

Załóżmy, że kwestjonarjusz jest gotowy. Wtedy najlepiej przepisać go na maszynie (lub ręcznie) w tylu egzemplarzach, ile mamy grup pracujących, i każdej grupie wręczyć jeden egzemplarz. Dzieci czytają c i c h o, bo ciche czytanie ułatwi im wgłębienie się w treść. Ponieważ kwestjonarjusz jest krótki (!), więc nie trwa to długo.

Po przeczytaniu następuje krótka dyskusja, w której nauczyciel daje wyjaśnienia na pytania uczniów, oraz wskazówki, jak poprowadzić „dzienniczek obserwacyjny". (Musimy pamiętać, że będzie to I-sza hodowla i związany z nią I-szy dzienniczek obserwacyjny).

Nauczyciel poleca na 2-ej stronie zeszytu (na 1-ej pisali „zadanie domowe") wpisać „Kwestjonarjusz do hodowli", na 3-ej zaś poleca im pisać to, co on pisze na tablicy — a więc:

H o d o w l a I.

P r z e d m i o t h o d o w l i: gąsienica bielinka kap.

W a r u n k i h o d o w l i: — tu nauczyciel poleca uczniom, aby w domu wpisali, w jakich warunkach każdy z nich założył hodowlę, oraz aby zamieścili schematyczny rysunek, przedstawiający, jak wygląda ich hodowla.

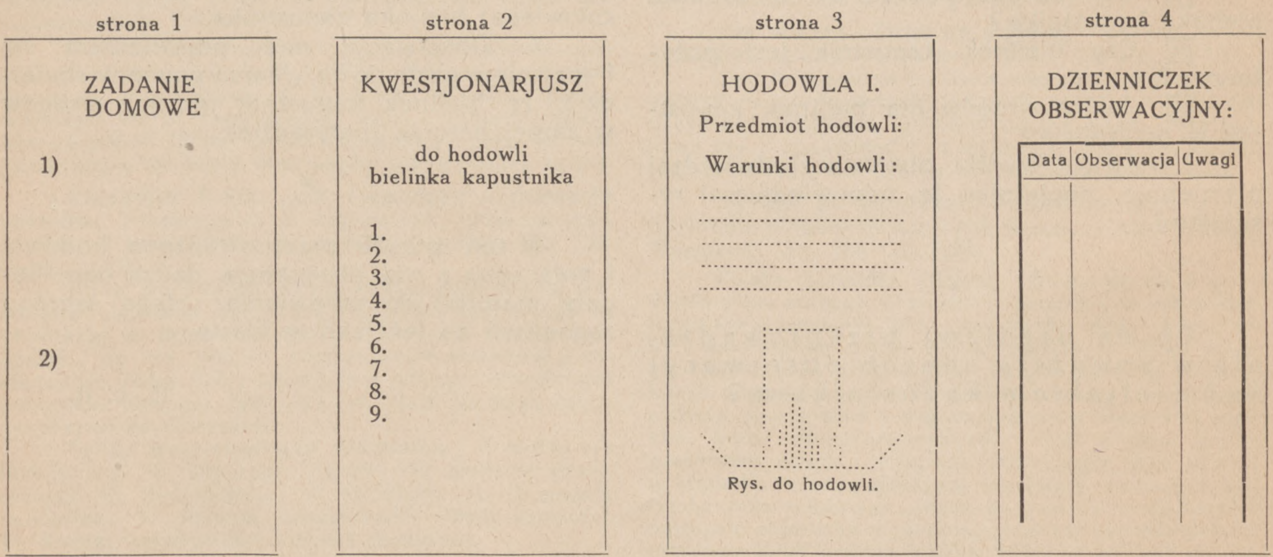
Na to przeznacza nauczyciel całą 3-cią stronę.

Na 4-ej stronie, uczniowie zakładają właściwy dzienniczek obserwacyjny, który powinien wyglądać tak:

Dzienniczek obserwacyjny dla bielinka kapust.

Data	Obserwacje	Uwagi
5/X.35	Założyłem hodowlę gąsienic bielinka kapustnika.	
7/X „	....	
8/X „		

Nauczyciel poleca, aby uczeń wpisywał kolejno obserwacje według planu, zawartego w kwestjonarjuszu. Odpowiedzi muszą być numerowane — odpowiednio do pytań, zawartych w kwestjonarjuszu, z tem zastrzeżeniem, że uczeń nie wpisuje codziennie odpowiedzi na każdy punkt kwestjonarjusza, tylko wtedy, kiedy istotnie zaobserwuje coś ciekawego.

Objaśnienie rysunkowe do sposobu rozmieszczenia I lekcji, kwestjonarjusza, warunków hodowli i dzieniczka obserwacyjnego w zeszycie uczniowskim.

Nakoniec nauczyciel podaje do wiadomości uczniów, że na tablicy: „Ogłoszenia zoologiczne” zostanie z dniem dzisiejszym wywieszony ten sam kwestjonarjusz, który będzie dla nich sprawdzianem, aż do czasu wygaśnięcia terminu obowiązującego do prowadzenia hodowli.

* * *

Poniżej przedstawię projekt kwestjonarjusza dla hodowli bielinka kapustnika:

Kwestjonarjusz:

[1] Jak zachowuje się gąsienica bielinka kapustnika po wpuszczeniu do słoja, w którym ją hodujesz?

[2] Co możesz powiedzieć o sposobie jej poruszania się? i narządach ruchu?

[3] Zauważ, czy gąsienica je? jak je? czy dużo je?

[4] Zwróć uwagę, czy gąsienica rośnie? — jeżeli tak — to jakie zjawiska temu towarzyszą?

[5] Staraj się zauważyć, czy nie zachodzą zmiany w „usposobieniu”, — a następnie wyglądzie zwierzątek przez ciebie hodowanych.

[6] Jeżeli otrzymasz w hodowli jakieś nowe formy, hoduj je dalej, poddając w dalszym ciągu troskliwej opiece i obserwacji.

[7] Jakie uwagi nasuną ci się na temat budowy ciała gąsienicy i poczwarki w związku z trybem ich życia?

[8] Co możesz powiedzieć o rozwoju bielinka kapustnika?

[9] Czy bielinek kapustnik jest pożyteczny?

[10] Jakich wrogów ma bielinek kapustnik w przyrodzie?

Uwaga: Wyniki obserwacyj stwierdzaj piśmiennie, popierając je odpowiedniemi rysunkami.

* * *

Co da uczniowi przeprowadzenie w powyższy sposób obserwacyj nad bielinkiem kapustnikiem?

Odpowiem na to pytanie, według kolejności punktów, zawartych w kwestjonarjuszu:

I. stwierdzenie ruchu u gąsienic, oraz pobieranie pokarmu.

II. Uwaga: ten punkt wiąże się z poczynionemi powyżej obserwacjami na temat „ruchu i pobierania pokarmu”. Ponieważ pod obserwację dziecka podpada najłatwiej ruch — więc na pierwszem miejscu postawiłam badanie ruchu (punkt II), a dopiero potem (punkt III) badanie sposobu pobierania pokarmu, a zatem punkt II-gi zapozna dzieci z ruchami całego ciała (wyginanie), oraz z „łażeniem” gąsienicy przy pomocy nóżek (tułowiowych i odwłokowych przysadek).

III — zapozna dzieci ze sposobem pobierania pokarmu, z pracą żuwaczek, oraz da pojęcie o żarłoczności gąsienic.

IV — da pojęcie o wzroście i linieniu.

V — zwróci uwagę na ewentualne przepoczwarzanie się gąsienic bielinka kapustnika, oraz na wystąpowanie gąsienic i poczwarek baryłkarza.

VI — zapozna z pierścieniowatą budową ciała (wyraźną!) gąsienicy i poczwarki, oraz zwróci uwagę na przystosowania do sposobu życia w budowie ciała gąsienicy i poczwarki.

VII — na podstawie wyników obserwacyj terenowych i hodowlanych uczniowie stwierdzą, że rozwój bielinka kapustnika jest dość skomplikowany, bo przechodzi przez szereg różnych form: jaje — gąsienica — poczwarka — motyl.

IX. Obserwacje terenowe i hodowlane, dające pojęcie o żarłoczności gąsienic, powinny doprowadzić do wniosku o szkodliwości (dla człowieka) bielinka kapustnika.

X. Obserwacje nad pojawianiem się i rozwojem gąsienic baryłkarza powinny stwierdzić, że bielinek kapustnik ma już wrogów w samej naturze (przyrodzie).

* * *

W ten sposób przeprowadzona hodowla i połączona z nią obserwacja dadzą nam bogaty materjał do omawiania całego szeregu zagadnień na lekcjach w klasie.

D. c. n.

WYDAWNICTWA NADESŁANE

E. Romer. „Powszechny Atlas Geograficzny". Wydanie drugie ze skorowidzem nazw. Nakł. Książnicy-Atlas. Lwów—Warszawa, 1934.

Niewątpliwie atlas geograficzny jest niebylejakiem kryterjum stanu oświaty kraju. Pouczy nas o tem choćby przyjrzenie się stosunkom pod tym względem w Europie. Weźmy za przykład Anglję. Znamy kilkanaście angielskich atlasów geograficznych, które umożliwiają anglikowi odpowiedź na pytanie, gdzie leży jakaś miejscowość, orjentują go w stosunkach etnograficznych, gospodarczych i t.d. Czytając np. notatkę dzinnikarską z wojny abisyńsko-włoskiej, może on swe wątpliwości topograficzne z pomocą atlasu łatwo usunąć. Atlas w domu angielskim, czy zachodnio-europejskim jest niezbędnym szczegółem, podobnie jak biblja, encyklopedja i t. p.

Atlas geograficzny, który będzie służył Polakowi, pragnącemu się zorjentować w aktualjach światowych, to nie ma być wyłącznie spis miejscowości z zaznaczeniem położenia. Wymagamy więcej od takiego wydawnictwa. Wspomnieliśmy poprzednio o locie Karpińskiego. Atlas, który nam da tylko poszczególne miejsca postoju lotnika, nie zadowoli nas jeszcze. Wszak ten pilot leci nad górami, pustyniami. Jak wysokie te góry. Chcemy odpowiedzi na takie pytanie. Dlaczego Japonja prze na kontynent azjatycki. Bo ma przeludnienie. Jak wygląda to przeludnienie. I znów żądamy od atlasu odpowiedzi na takie pytanie. Jak widzimy, dezyderaty nasze w stosunku do naszego atlasu rozrosły się, atlas ma w myśl nich być wszechstronnem kompendjum rozmieszczenia geograficznego najróżniejszych zjawisk na świecie.

Ostatnio dusponujemy taką publikacją z ducha i produkcji polskiej. To „Powszechny Atlas Geograficzny" Romera ze skorowidzem nazw. Sądzimy, że podniesione tu rozliczne dezyderaty spełnia wydawnictwo to w sposób najzupełniej poprawny. Przez swoją wysoką wartość naukową i techniczną, staje ono w rzędzie pierwszych atlasów tego typu na całym świecie, gdzie już zresztą zyskało sobie jak najlepsze zagraniczne opinje. Jest ono jednym więcej argumentem, że stajemy się obywatelami całego świata i że ten świat znamy. Oby ta znajomość ćwiata objęła za pośrednictwem atlasu jak najszersze koło Polaków.

Ogromnem ułatwieniem przy posługiwaniu się atlasem jest skorowidz nazw. Ktoś, ukrywający się pod skromnym pseudonimem N. R. zebrał wszystkie nazwy, znajdujące się w „Powszechnym Atlasie Geograficznym" Romera (około 15.000) w alfabet, podając przy każdem numer mapy, na której dana nazwa jest wyszczególniona.

Claparède E. dr. Jak rozpoznać uzdolnienia uczniów. Przełożyła dr. J. Jastrzębska, przejrzał prof. St. Baley. Lwów, 1935. Nakł. Książnicy-Atlas. Str. 295. Cena zł. 6,80.

Autor wprowadza czytelników w psychologję stosowaną, ułatwiając swą pracą cenną dla nauczycielstwa orjentację w dziedzinie testów. Wywody Claparède'a oparte są na obficie przytoczonym materjale przykładowym, który autor szereguje w pewnym określonym porządku, dającym rzut oka na całość podstawowych dyspozycyj psychicznych.

Tytuły poszczególnych rozdziałów: I. Krótki rys historyczny. II Dlaczego staramy się określać uzdolnienia? III. Uzdolnienia i ich struktura. IV. Ocenianie uzdolnień. V. Poziom umysłowości (testy rozwoju). VI. Rodzaj umysłowości (oblicze duchowe).

Bogdanowicz J. dr. Cechy biologiczne wieku dojrzewania. Lwów, b.r. Nakł. Książnicy-Atlas. Str. 78, 1 nlb. Cena zł. 1,80.

Autor rozważa zagadnienia rozwoju fizycznego jednostki w okresie dojrzewania. Praca zwięzła i przystępnie napisana, przeznaczona jest w pierwszym rzędzie dla rodziców i wychowawców.

Wąsowicz J.—Zierhoffer A. Świat w cyfrach. Rocznik 1935. Lwów, 1935. Nakład Książnicy-Atlas. Str. VIII, 72. (Instytut kartograficzny im. E. Romera, r. IV).

Dr. Jan Kuchta. — Typologja nauczyciela — szkice wychowawcze. Wyd II. Nakł. Księgarni Nauczycielskiej we Lwowie 1936 r.

Kpt. M. B. Lepecki. W blaskach wojny. Książnica-Atlas. Lwów—Warszawa. Zł. 4.

Wspomnienia z wojny polsko-bolszewickiej, zawarte w książce możnaby śmiało zaopatrzyć subtytułem: Kronika bohaterstwa. W owych czasach, o których pisze, był kpt. Lepecki najpierw podoficerem, a potem podporucznikiem. W wielkich wydarzeniach historycznych, które utrwaliły naszą niepodległość, brał udział jako szary żołnierz, bez pretensyj i wygórowanych ambicyj. Opowiada więc w swej książce o sprawach wielkich dni od strony „dołu". Zwycięstwa, sukcesy i klęski widzi oczami człowieka z tłumu żołnierzy, dla których wojna, jak sam pisze, „nie była polem popisów, lub drogą do zaszczytów, lecz twardą, pełną znojów i trudów służbą".

Styl prosty, wielka skromność i brak przesady sprawia, że książka Lepeckiego stanowi pierwszorzędną pozycję w naszej literaturze pamiętnikowej. Niewątpliwie zdanie to podzielił gen. Edward Śmigły Rydz, zaszczycając ją pochlebną przedmową.

Z. Szymanowska. Opowieść o naszym domu. Książnica-Atlas. Lwów-Warszawa. Str. 144. Zł. 3,80.

„Opowieść o naszym domu" opisuje życie rodziny kompozytora Karola Szymanowskiego, w dalekim zakątku Ukrainy, w rodowym ich majątku, Tymoszówce.

Pogodna ta opowieść jest pasmem wspomnień autorki, siostry kompozytora, od jej wczesnego dzieciństwa do wyjazdu Szymanowskich, w epoce bolszewizmu z ukochanej Tymoszówki. Przewijają się tam, w świetnie literacko i kolorystycznie ujętych szczegółach, postaci mieszkańców i gości starego dworu.

Jan Wiktor. Orka na ugórze. Powieść. Książnica-Atlas. Lwów—Warszawa, 1935. Str. 382. Zł. 12,—.

Jest to pierwsza w Polsce niepodległej prawdziwa powieść o szkole ludowej, powieść o doli i niedoli nauczyciela polskiego, powieść pisana przez człowieka, którz nie z opowiadań i ze słyszenia, ale z bezpośredniej obserwacji zna twardy byt polskiego nauczyciela.

Mjr.-pil. St. Karpiński. Polskie skrzydła w moich lotach długodystansowych. Książnica-Atlas. Lwów—Warszawa. Str. 164. Zł. 4,50.

Polska literatura lotnicza wzbogaciła się o nowe dzieło pióra znanego w kołach lotniczych i w całem społeczeństwie polskiem, jako „srebrnoskrzydłego Afgańczyka", majora-pilota Stanisława Karpińskiego. Nowa książka, zatytułowana przez autora „Polskie skrzydła w moich lotach długodystansowych", zawiera barwny i niezmiernie ciekawy opis wrażeń z wykonanych przez niego 3-ch wielkich lotów długodystansowych". Poprzedzona krótką przedmową autora i wstępem, obrazującym jego dążenia w kierunku urzeczywistnienia lotniczych zamierzeń, gdy trzeba było zdobywać „piędź po piędzi", — wprowadza następnie czytelnika w nieznany przeciętnemu człowiekowi czarowny świat przeżyć lotnika, który na polskich skrzydłach przemierza kolejno: całą Polskę w jednym skoku, — Europę w sześciu wielkich lotach, — i następnie egzotyczne kraje Azji i Afryki, by z tym samym niesłabnącym zapałem przygotować gigantyczny lot do piątej części świata — Australji.

J. Rychliński, Przygody Krzysztofa Arciszewskiego. Książnica-Atlas. Lwów — Warszawa. Str. 184. Zł. 2,80.

Z pośród postaci historycznych, dopominających się od potomnych pamięci i kontynuowania dróg ich życia, jedną z najwyższych, najaktualniejszych jest Krzysztof Arciszewski, starszy nad armatą koronną czyli generał artylerji za Władysława IV i Jana Kazimierza. Polska, która otwarła zpowrotem bałtycką bramę morza i odczuwa dotkliwy głód ekspansji, głód kolonij, musi zwrócić się ku postaci wielkiego polskiego pioniera kolonjalnego.

Zajmujące czytanki. Serja IV. 12 tomików w barwnych okładkach, 384 strony. Wydawnictwo M. Arcta, Warszawa, 1935. Cena każdego tomiku zł. —,50. 12 tomików zł. 5.

„Zajmujące Czytanki” noszą wszystkie charakter krótkich powieści. Na względnie niewielkiej ilości stron zawiera się w każdej książeczce zwarta, skondensowana, zawsze bardzo interesująca całość. W doborze książeczek uderza bogactwo tematów, przyczem widać wyraźną dbałość o to, aby wszystkie zainteresowania młodzieży zostały zaspokojone. Jest więc w książkach egzotyka: „Na Czarnym Lądzie”, „Lu”. Są przygody i podróże lotnicze: „Zwycięstwo”, „Wróbel ulicy”, jak również fantazje naukowe na tle wynalazków i rozwoju techniki — „Władca Grenlandji”, „40.000 kilometrów nad ziemią”. Znajdują odzwierciadlenie sprawy naszej emigracji: „Do starego kraju”, „Wychowanek Francji”. Życiu młodzieży poświęcone są: „Muzykanci podwóżowi”, „W walce z żywiołem”. Sprawy harcerskie znowu porusza powiastka „Milord tańczy”, a w czasy dalekiej przeszłości przenosi książeczka „Chłopiec z puszczy”.

Nadmienić należy, że książeczki te są bardzo tanie, co razem z wyżej omówionemi zaletami stwarza z nich pożądaną, pożyteczną i łatwo dostępną lekturę dla młodzieży.

„Zrąb”. Ukazał się w druku Nr. 3(23) kwartalnika „Zrąb”, który zawiera wybrane myśli Marszałka Józefa Piłsudskiego o rządach w Polsce. Treściowo łączy się z niemi artykuł Marji Jaworskiej „Idea wychowawcza nowej Konstytucji”. Dr. P. Z. Dąbrowski „we wskazaniach wychowawczych Marszałka J. Piłsudskiego” analizuje słowa Marszałka, wiążąc je z teorjami wychowawczemi Zachodu i Polski. Sygnalizowany już na tem miejscu nowy kierunek „Zrębu”: rozszerzenie zakresu zainteresowań wychowawczych znalazł swój wyraz w artykule Stanisława Rogoyskiego „Dzieło sztuki jako wyraz wychowania”. Numer zamyka praca H. Barchanowskiej, omawiająca aktualne zagadnienie: „Organizacje młodzieży a wychowanie państwowe”.

W dziale petitowym poza omówieniem książek i czasopism mamy notatki i sprawozdania z realizacji nowych programów w klasie II-ej gimnazjalnej, oraz mamy nowy zupełnie dział: „Z praktyki wychowania obywatelskiego”.

Ponadto, jak zwykle, Kronika organizacyjna.

Sprostowanie.

W dzienniku Urzędowym Kurat. O. S. Ł. Nr. 9 z 1935 r. na str. 234 zamiast tytułu „Wydawnictwa zalecone” powinno być „Wydawnictwa nadesłane”.

PAŃSTWOWA CENTRALNA

BIBLJOTEKA PEDAGOGICZNA

Równe-Wołyńskie, Kuratorjum O. S. Ł.

Czynna w godzinach od 17-20.

Przeczytaj regulamin bibljoteki Nr. 10/105. Dzien. Urzęd. za rok 1933, zawierający informacje i wskazówki dla czytelników zamiejscowych.

Nauczyciele zamiejscowi otrzymują książki pocztą.

Prenumerata roczna zł. 6, półroczna zł. 3. Nr. pojedyńczy 60 gr. Konto P.K.O. Nr. 30.365.

Adres inistAmdRedijakc i racji: RÓWNE WOŁYŃSKIE, KURATORJUM.

Druk. Samorządowa Równe, XIII-ej Dywizji 3 tel. 164.